

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 10 februari 1917 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 23 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring.

(2:a avd.)

Uti en inom andra kammaren väckt till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 41, har herr *Molin* i Dombäcksmark, hemställt, att riksdagen för sin del måtte besluta följande förändrade lydelse av 23 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring:

§ 23.

Från hemman, varifrån jordavsöndring får ske, må ock avsöndras vattenfall, fiske eller annan dylik lägenhet ävensom dess andel i oskiftad samfällighet, oskiftat vattenfall eller fiske eller del därav.

Till stöd härför har motionären anfört följande:

»Bland andra hinder, som resa sig i vägen för vattenkraftens utnyttjande och tillgodogörande i vårt land, är, att ett hemmans andel i oskiftat vattenfall eller fiske eller i andra oskiftade samfälligheter ej lagligen kan avsöndras från hemmanet än mindre att lagfart kan vinnas å dylik försåld andel. Då lagfart kan vinnas till exempel på hur liten bråkdelen som helst av ett oskiftat hemmans mantal, i vilket fall andelens läge och gränser icke kunna angivas, förefaller det synnerligen inkonsekvent att från ett till läge och gränser bestämt hemman ej skall kunna avsöndras dess

andel enligt mantal av samfällt vattenfall eller fiske eller av andra samfälligheter. Såsom lagen nu tolkas och tillämpas kunna förhållanden uppstå, som belysas av följande exempel: En by om t. ex. 20 hemman äger ett vattenfall gemensamt med mantalet som äganderättsgrund. Ett bolag lyckas förvärva äganderätten för 19 hemman med en sammanlagd äganderätt enligt mantalsräkning av $\frac{49}{60}$ uti vattenfallet. Ägaren till det 20:de hemmanet vägrar sälja sin 50:de del i samfälligheten. Bolaget kan enligt gällande lag ej erhålla lagfart å de inköpta $\frac{49}{60}$ delarna, blott på grund av att endast en delägare vägrat sälja, ändå att vattenfallet till läge och gränser är tydligt angivet. Den försäljning de 19 hemmansägarna gått med på äger strängt taget ingen laga verkan. De kunna icke ens hava anspråk på att erhålla likvid i någon form för försäljningen blott för den ende tredskandes skull.

Visserligen är vattenkraftsindustrien icke hjälpt med att avsöndringslagen ändras därhän, att lagfart kan erhållas på hemmans andel i samfällighet, men en ändring härutinnan skulle åtminstone vara ett steg framåt samt vara till ofantlig nytta för alla dem, som hava andel i samfälligheter.

Vad här gäller om bolag gäller med samma styrka för byamän, som sammansluta sig för utmontering av smärre vattenfall för erhållande av kraft till lyse och motordrift för jordbrukens behov.

Utvecklingen går raskt fram i vår tid, och statsmakterna synas ej hinna följa med i fråga om lagstiftning. Utvecklingen går med oerhörda ansträngningar Kungl. Maj:t och riksdagen förbi. Från varje vrå av landet, där vattenkraft finnes, höres rop på ny vattenlagstiftning. Frågan härom har dock tillsynes ohjälpligen drunknat i ändlösa utredningar. Det torde dock ej kunna anses för mycket begärt, att riksdagen nu undanröjer åtminstone det hinder, som ovan påvisats.

Med en ändring av lagen om avsöndring i angivna hänseende torde utan vidare följa, att lagfart kan vinnas på hemmans andel i samfällighet, så att vidare ändringar i lagen om lagfart å fast egendom icke äro av nöden.»

Såsom motionären påpekar, bereder icke lagen om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring den 27 juni 1896 möjlighet till avsöndring av hemmans eller annan i kameralt hänseende självständig fastighets andel i samfällighet. Motionären förmenar, att väsentliga olägenheter härigenom kunna vållas, särskilt i fråga om utnyttjande av samfälld vattenkraft, och föreslår motionären förty ändring av § 23 i oförmälda lag.

Det av motionären sålunda framförda önskemål har beaktats uti den

s. k. skiftesstadgekommitténs den 28 juli 1911 framlagda betänkande med förslag till lag om skifte av jord m m., vilket för närvarande är under överarbetning inom justitiedepartementet. I 274 § av nämnda förslag har nämligen förutsatts, att till fastighet hörande andel i samfällighet skall kunna avsöndras, under förutsättning likväl att andelen icke överstiger en femtedel av fastighetens värde.

Utskottet vill vidare erinra, att i anledning av 1912 års riksdags skrivelse, nr 63, särskilda sakkunniga den 1 maj 1914 tillkallats för att efter verkställd utredning utarbeta förslag till lag, avseende att bereda delägare i vid skifte undantagna eller därmed jämförliga samfälliga ägor eller rättigheter tillfälle att fatta bindande beslut i frågor rörande desamma. I nämnda skrivelse uttalade riksdagen bland annat, att det syntes riksdagen angeläget, att bestämmelser funnes, som åt flertalet av delägarna i samfällighet inrymde befogenhet att i fråga om samfällighetens vård och tillgodogörande fatta beslut med bindande verkan även för övriga delägare. Enligt vad utskottet inhämtat föreligger för närvarande preliminärt förslag till lag i ämnet. Genom en sådan lagstiftning torde det syfte, som motionären framfört, bliva tillgodosett.

Slutligen vill utskottet påpeka, att i det av särskilda kommitterade den 17 december 1910 avgivna förslaget till vattenlag, vilket för närvarande är under granskning inom justitiedepartementet, upptagits bestämmelser, gående ut på att bereda viss delägare i oskiftat strömfall möjlighet att under angivna betingelser mot ersättning tillgodogöra sig hela fallet.

På sätt av ovanstående torde framgå är för närvarande förevarande spörsmål från olika synpunkter föremål för sakkunnig utredning. Vid sådant förhållande och då det givetvis icke kan ifrågasättas att genom nya lagstiftningsåtgärder föregripa de pågående utredningarnas resultat får utskottet hemställa,

att förevarande motion ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 februari 1917.

På jordbruksutskottet vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: se utlåtande nr 2.